

מאורעות מסעות המדבר

בפרשת בהעלותך שקראנו בשבוע שעבר והנקראת בשבת זו בחוץ לארץ – מסופר על המסעות שהחלו בני ישראל לנסוע לאחר חנותם במדבר סיני ולאחר הקמת המשכן וסידור המחנה והדגלים, אולם מיד מתחילה התורה לספר על כל מיני כשלונות שהיו בדרך, תבערה, וקברות התאוה, ומעשה מרים והסגירה, כאשר כבר היו בגבול ארץ ישראל אירע מעשה המרגלים המסופר בפרשה שלפנינו.

והמתבונן יראה שבהמשך הפרשיות יש עוד כמה סיפורים של כשלונות שאירעו במדבר, ובסך-הכל יש עשרה כשלונות שאירעו במשך השנים הללו אחר שנסעו ממדבר סיני, ואלו הם: מתאוננים, מתאווים, בוכה למשפחותיו, מעשה מרים, מרגלים, קורח, מי מריבה, הנחשים השרפים, בנות-מואב ופעור.

והנה שלשה הראשונים [מתאוננים, מתאווים, משפחותיו] מסופרים בבת אחת בפרשת בהעלותך, ובתוך הדברים נאמר שם שמושה טען שאינו יכול לבדו לשאת את העם הזה, והשיב לו ה' שיאסוף שבעים איש מזקני העם ושוטריו 'ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך'.

אך למעשה לא מצינו מכאן ואילך שהשבעים מזקני ישראל שנבחרו – עשו פעולות עם ישראל, אבל בהכרח צריך לומר, שכל החטאים שהיו אחר כך – אירעו אצל אלו אשר לא הסתייעו עם הזקנים הנבחרים הללו.

והיות שמתוך סדר הצעת הדברים בתורה רואים שיש בסך הכל עשרה מאורעות, ושלושה הראשונים מסופרים ביחד, ולאחר מכן נתן ה' את הסיוע של שְׂבָעִים הזקנים, ובהמשך היו עוד שבעה מאורעות – נראה מזה שעשרה החטאים הם כנגד 'עשרה ספירות' שהם מדות המצויות באדם, והם מפוצלות לשלושה ושבע, כי כידוע שלשה הראשונים [שהם: חב"ד] הם 'מוחין' – מדות הקשורות למוח-השכל, ושבעה האחרים [שהם: חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות] הם רגשיות ומעשיות השייכים ללב ולכח הפועל.

וכל מידה יש לה איזה נטיה קיצונית הגורמת לה מכשול, ושלושה הטעויות הראשונים היו טעויות שכליות, והיה צריך ללמד את העם לקלוט את השכל הישר והנכון, וטען משה שלא שייך שהוא לבדו יוכל להתעסק עם כל העם וליישר להם את השכל הטועה ומטעה.

אך הנה טעויות שכליות – עצם הטעות מלמדת להיזהר מכאן ולהבא, שהרי אדם השתמש בשכל, ושוב קלט בשכלו שעשה טעות, ומעתה יודע להבחין מהי מחשבה ישרה ומהי מחשבה של טעות, אבל טעויות במדות הרגשיות מגיע מהתעוררות הלב והיצר, וזה בדרך כלל מגיע מחוסר מחשבה, ואדרבא, מחשבה נכונה מסוגלת להשליט את השכל על הלב ולהרגיע את יצר לב האדם, אבל למעשה מצוי מאד שהלב כל כך רוגש עד שמפעיל את השכל לחפש ולמצוא הַצְדָּקוֹת והיתירים לתאנות לבו, ואולי גם לפלפל ולהפוך עבירה למצוה –

וזה בעצם היתה תשובת ה' למשה, שהנה כבר ראו שיש שלשה טעויות שכליות, וכבר למדו להכירם בשלושה מעשים הראשונים, אך כל זה טוב כאשר תחילת הטעות מגיעה מתוך מחשבת השכל, אבל כאשר היצר יתחיל מתוך רגש הלב, והלב ימשוך את השכל לַיָּצֵר טעויות, מה יהא אז, הרי השכל יהא מפותה ולא יוכל להדריך את האדם? והעצה לכך היא למנות שבעים זקנים, שהם כנגד שבעה המדות הרגשיות, כל מדה יהא לה עשרה זקנים, וכגון: חכמה שבחסד, בינה שבחסד... וכאשר יהא ליהודי התעוררות קיצונית במדה מסוימת ויחשוש שמא ההתעוררות מגיעה מצד היצר, ואולי אף מטעה את שכלו – ילך אצל עשרה הזקנים השייכים לאותה מדה, והם יְיַשְּׁרוּ את השכל של אותה מדה, ילמדו כיצד ממזגים את המדה עם מדות אחרות המרגיעות את הקיצוניות של היצר.

והמינוי הזה של הזקנים היה בעצם עזרת ה' כנגד היצר הרע שהיה אָמור להופיע במשך שבעה המאורעות הבאים, מי שהיה משתמש עם ידיעות הנפש של אותם שבעים זקנים – היה ניצול מרשת היצר.

והנה התורה היא לימוד לדורות, ומלמדת אותנו את עשרה המאורעות הללו כדי שנדע שכל אחד יכול לעבור נסיונות כיוצא באלו, וצריך ללמוד מתוך הפרשיות כיצד להינצל ולהישמר מהנסיונות הללו, והנה את הטעויות השכליות אפשר להכיר מתוך המבואר בתורה, אבל את הסיוע של שבעים הזקנים אין לנו בזמן הזה, ומה יעשה הבן ולא יחטא?

וצריך לומר שהמקשיב לדור דור ודורשיו, הן לַמְדָּרִים בנוסח של יראה והן הדורשים בנוסח של אהבה והן בשאר נוסחאות ובפרט אלו שמצד עצמו אינו מתעורר להם [ורק מכח אחרים מרגיש התעוררות] – זוכה לקבל את הברורים והכוחות של בחינת 'שבעים זקנים'!

אבל מסתבר שצריך כל אחד לעיין בפרשיות אלו ולהבחין בטעויות שמצד השכל, כי זה מועיל הן לבטל טעויות אחרות המגיעות מצד טעות בהשקפת השכל, וגם מסתבר שזה מסייע לסלק את הטעויות השכליים המגיעים מתוך הלב המפתה את השכל אחריו, כי כאשר אדם מיישר את שכלו, זוכה שהשכל יִפְתַּח רגישות והבחנה כלפי טעויות, ולא ימהר להתפתות.

ולכן ננסה בגליון זה להבחין בשורש של שלושה הטעויות השכליים, ולראות כיצד השורש הזה השתתף גם בחטאים האחרים, וכך נבין מה היתה התלונה על בני ישראל שפחדו להיכנס לארץ מחמת המלחמות והענקים, שהרי באמת יש פחד גדול להתייצב לפני בני ענק, וכמו שרואים בזמן שאול המלך ודוד, שגלית התייצב לחרף מערכות אלקים חיים, ואף אחד לא העיז לצאת ולהילחם עמו, עד שבא דוד המלך ע"ה.

מהפח אל הפח

וכאמור, שלושה הטעויות השכליים הם 'מתאוננים, מתאווים, משפחות', והנה מה היה חטא המתאוננים, יש בזה כמה דעות במדרשים ומפרשים, ונראה שהנקודה בזה היא שאדם מצד ה'יחכמה' שלו רוצה הוא לִמְקֹשׁ את עצמו בצורה הטובה והמוצלחת ביותר, ומצד האמת היה צריך אדם להביט על תכונותיו וכשרונותיו

ויכולותיו ולפי זה להכיר מה הם שלל הפעולות וההשגות השייכות לו, והיה משקיע ומשתדל בהם, וכך היה משיג את שלמותו ואושרו, היה תמיד רואה את צמיחתו ופריחתו, ואיך שכל אשר יעשה יצליח.

אבל הנה 'אלקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים', כי האדם מביט על הצלחות של אחרים, מביט על כל מיני השגות המוערכים וחשובים הן מצד עצמם והן מצד הכבוד והחשיבות הניתנים למשיגיהם, ונראה לו שזה מה שה' תובע ממנו, שהרי ה' מבקש מיהודי להגיע לגדלות ושלמות, והוא כבר צייר לעצמו והחליט מהי השלמות... ומשתדל ומנסה להשיג את אותם הצלחות, והנה מצד אחד קורע את עצמו להשיג דברים שאינם מוכשר להם, ומצד שני מונע מעצמו סיפוקי נפש השייכים לו ואשר נזקק להם, וזה גורם לו להיות 'כמתאוננים', להתהלך בהרגשה מרירה ומתאוננת, כי הנה למרות כל ההשתדלות וההשקעה שלו אין ה' נותן לו את ההצלחה המקווה, ולפחות אילו היה לו מצב-רוח טוב, מחמת העבודה הנעלית שעשה, נו, אבל גם המצב-רוח הזה אינו מופיע [כי הנפש שלו מורעבת למה שכן מיועד לה], והמצב הזה יכול לגרום למקרים רעים, והעונש על זה היה 'תבערה' להורות להם שכמו שהאש הזו השתלטה וביקשה לאכול את מה שלא מיועד לה, כך גם הם מבקשים מה שלא מיועד להם, אינם מביטים לראות שיש גם צד אחר לפניהם, גם נאמר שם שהאש הזה אכלה בקצה המחנה, ויש שני דעות אם זה קצינים החשובים של המחנה, או שזה המוקצים הדחויים לקצה המחנה, ולפי הנזכר יש לקשר בין הדעות כי הקצינים החשובים מבקשים משהו גדול וקיצוני שאינו ביכולתם, וזה מאכזב אותם וגורם להם מקרי רעה עד שמרגישים דחויים ל'קצה המחנה'.

ומיד אחר כך מסופר על הטעות של האספסוף אשר התאוו תאוה ועוררו גם את ישראל לבכות מי יאכילנו בשר, ונראה מסמיכות הדברים, שמדבר כאן מתופעה מצויה שכאשר מישוה סובל את צער המתאוננים הנזכר, ופונה לקבל יעוץ, יש יועצים התופסים את נקודת הטעות הנזכרת, ואומרים לו, שהנה כל המשברים שלך מגיעים מזה שאינך מקשיב למהות שלך ולצרכים הנפשיים שלך, וכל כולך רק

במרוצה אחר השגות שאינם רצונך האמיתי, ולכן עליך להפסיק את אותה המרוצה, להירגע מאותו רעש, ולהתחיל להקשיב לתחושות של גופך, להרגיש את רצונות גופך, ולמלאות את אותם רצונות, ולהתרגל לעשות דברים מתוך חיבור בין הרצון למעשה, להפסיק לפעול מתוך תחושה של הכרח וכפייה, להתרגל לפעול מתוך חיבור וחשק... וזהו אכן מה שמסופר לפנינו, שהיה שם אספסוף שהיו אנשים מגושמים שלא היה להם את השאיפות הגדולות והיראה הגדולה של מתן תורה, לא היה להם את רגש המסירות של 'חסד נעוריק אהבת כלולותיך' ולהיות מפקודי ה' סביב אהל מועד, אלא הם היו אנשים שהבינו בתאוות עולם הזה, וכאשר המקצינים הנזכרים החליטו להקשיב לתחושות גופם – פנו לאותם אספסוף כדי שיעזרו להם לדעת מה הם רצונות הגוף... והם עוררו אותם שהנה אדם צריך לאכול בשר, לא שייך לחיות רק עם מן שהוא מאכל המזין את הנפש הרוחנית... והנה החלו להרגיש שהבשר הגשמי שלהם אכן חסר לו בשר...

והנה סוג ההתבוננות הזו, הוא הטעות השכלית של 'מדת הבינה', כי נכון שמדת הבינה ענינה לבחון בכל ענין האם אין צד שני הצודק יותר, וכאשר אדם רוצה מאד להתקדש צריך הוא להתבונן באם הגוף שלו יכול לסבול את הקדושה הזו, אבל את הבירור הזה לא עושים אצל אספסוף בעלי תאוה, כי הם מיד פונים לברר מה הם הצרכים החומריים החסרים לאדם, ואין זה צודק, כי יש לאדם גם צרכים רוחניים יותר, והיות שהיה להוט אחר צרכים רוחניים קיצוניים לא למד להכיר את הטעם הפשוט והקל של אותם צרכים רוחניים, ולכן הזניח אותם, וצריך לעורר בו מדת ענוה ושפלות, שלא יחפש את השאור שבעיסה אלא יסכים לטעום טעם מצה, ויתחיל להקשיב לצרכים רוחניים דקים ועדינים, כי אם למשל מעריך רק לימוד של גמרא ותוס' בעיון, יתחיל לזהות האם אין לו הרגשה טובה על הלב גם לאחר שלמד גמרא ורש"י כפשוטו, וכאשר יהודי יתחבר לתחושות הללו, ממילא יהא לו כבר שביעה מסוימת, לא יצטרך להכניס את כל תאוות צרכי נפשו באסיפת עופות במשך שלושים ושש שעות רצופות... והטעות הזו רמוזה בפסוק בטענת משה שאינו יכול לשאת את כל העם, כי באמת במקום לפנות לאספסוף היו צריכים לפנות לענוה של משה רבנו,

והוא היה מלמד אותם לזהות צרכי נפש רוחניים.

ומיד מסופר גם על העם שבכה על עסקי משפחות, כי הטבע הגשמי הוא שאדם יש לו חמשה חושים, וכאשר אדם עסוק במילוי צרכי חלק מאותם החושים בכדי לחיות במנוחה, סופו שימשוך אותו היצר לשקוע עוד ועוד בצרכי החומר, עד שיגרור אותו לבכות על עסקי משפחות [וכידוע היום מהמציאות של הכלים הטכנולוגיים], והמשיכה ובכיה הזו הם הטעות של 'מדת הדעת' כנודע.

עצת מרגלים וישועה

ולאור כל זאת אפשר להבין את הטענה על המרגלים, כי הנה חטא המרגלים הוא החמישי מעשרה החטאים, והוא כנגד 'מדת הגבורה', וידוע שמדת הגבורה היא מתחת 'מדת הבינה', וממילא שורש הטעות השכלית במדה זו שייך לטעות של מדת הבינה שזהו הטעות של המתאווים שכמבואר היה זה מחמת שפנו להקשיב לתחושות הגוף החומרי במקום להקשיב לענוה של משה רבנו ע"ה!

אילו היו פונים לענוה של משה, לא היו משערים האם הבשר החומרי שלי מרגיש פחד מהענקים הללו, אלא היו יודעים מתחילה שהבשר החומרי אין לו כוחות כלל, כל הכוח שלו הוא מה' הנותן לו כח לעשות חיל, ולמה לא עלה בדעתם להרהר כך – כי הצטרפה כאן גם הטעות של המתאוננים אשר ביקשו להרגיש הצלחות גדולות, וכאשר מישוה מרגיש שהוא לא עושה כלום, חסר לו את ההרגשה הקיצונית הזו, וכאשר החלו לבקש מנוחה חומרית הצטרפה לכך הטעות של הדעת ואמרו 'נתנה ראש ונשובה מצרימה' – והיא כידוע ערות הארץ, וידוע גם שמה שהיא בחינת 'דעת' והם ביקשו ראש אחר – דעת אחרת.

אולם יהושע בן נון מבואר בתרגום יהונתן שהיתה לו את מדת הענוה, ולכן בירכו משה י-ה יושיעך מעצת מרגלים', כי זכר שהכוחות הצלוחים הם 'עזי וזמרת י-ה', הכוחות הללו וסיפוקם מורגשים ברצון הנפש הרוחנית, ולעומתו כלב בן יפונה השתטח על קברי אבות הבין שצריך את כח האבות שכל חייהם היה לגלות את האלוקות בתוך הארץ הגשמית, ומכונה 'כלב עבדי' כי היה כעבד המכיר בעליונות הרצון הרוחני האלוקי מעל רצון המנוחה הארצי.